

**TECHDISZTÓPIA –
SAJÁT UNIVERZUMOT ÉPÍTENEK A
KÖZÖSSÉGI MÉDIAÓRIÁSOK**



SZÁZADVÉG

SZÁZADVEG POLITIKAI ISKOLA ALAPÍTVÁNY

2020. JÚNIUS 30.

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés.....	2
2. Háború a jobboldal ellen.....	3
3. Álmodj egy univerzumot magadnak.....	6
4. Digitális diktatúra: a kínai modell.....	12
5. Techóriások az alkotmányosság tükrében.....	16
6. Összegzés.....	19

Szerzők

Megadja Gábor, a Századvég Alapítvány vezető kutatója

Palóc André, a Századvég Alapítvány vezető elemzője

Erdős Gergely, a Századvég Alapítvány belpolitikai elemzője



1. Bevezetés

A Századvég legutóbbi, a Facebook cenzúra ellen – igazság, szabadság, nemzeti szuverenitás a 21. században című elemzése¹ óta sok minden történt a Facebook cenzúrahadjáratában. Akkor úgy értékeltük a Facebook cenzori rezsimjét, mint a progresszív totalitarizmus legújabb *pilot projektjét*. Ez most sem változott, sőt a Facebook még inkább „nagyban“ gondolkodik. **A techcégek mintha egy önálló univerzum létrehozására törekednének, privatizált nyilvánossággal, saját valutával és önálló igazságszolgáltatással.**

Mindeközben kisebb háború tört ki a techcégek és az amerikai elnök között, amiért a Twitter először is hamis hírek bélyegezte az elnök egyik bejegyzését, majd „letiltott“ egy másikat.² Láthatóan a nagy techcégek már attól sem riadnak vissza, hogy az amerikai elnököt cenzúrázzák. Paradox módon Mark Zuckerberg a BigTech közegben a szólásszabadság őrangyalaként tűnik fel,³ akire külön nyomást kell gyakorolni, hogy cenzúrázza az amerikai elnököt. Ez a lobbitevékenység minden bizonnyal sikerrel fog járni.⁴

¹ <https://szazadveg.hu/hu/hirek/a-szazadveg-javaslatai-a-facebook-cenzura-ellen>

² <https://www.portfolio.hu/uzlet/20200529/uj-fordulatot-vett-a-haboru-trump-as-a-twitter-kozt-434618> Az idézőjel azért indokolt, mert közérdekre hivatkozva a Twitter nem tüntette el a bejegyzést, viszont korlátozta az arra való válaszadás és továbbosztás lehetőségét.

³ Ezt sérelmezi is az újkommunista Mérce: szerintük ugyanis a konzervatívokat dokumentálhatóan cenzúrázó Facebook nem cenzúráz eléggé, és sokkal jobb világban élnénk, ha egy szélsőbaloldali visszhangkammera lakói határoznák meg, kik beszélhetnek a digitális nyilvánosságban és kik nem. <https://merce.hu/2020/06/10/trump-alsagos-szabadsagharca-a-kozossegi-mediaval/>

⁴ <https://www.napi.hu/tech/meghatralt-a-facebook-nagyhatalmu-vezere.707714.html>

2. Háború a jobboldal ellen

2019-ben – stílszerűen a *Sajtószabadság napját* megelőző napon – a Facebook nagyszabású tisztogatásba kezdett. Egyetlen mozdulattal törölték Laura Loomer, Paul Joseph Watson, Alex Jones és Milo Yiannopoulos oldalait a Facebookról és az Instagramról.⁵ A kizárólag jobboldali véleményvezérek mellé afféle éktelenkedő díszként odaszúrták Louis Farrakhant, a *Nation of Islam* baloldali antiszemita vezérét⁶ – valószínűleg ezzel kívánták megteremteni a tisztogatásban érvényesített „politikai egyensúlyt”, noha az akció elején megpróbálták Farrakhant is „jobboldali szélsőségesként” bemutatni, amely próbálkozás azonban közneveltség tárgya lett. A jobboldali véleményvezéreket „veszélyes egyénekként” jelölték meg, noha egyikük sem tett semmi törvénybe ütközőt, sőt a Facebook gumiszabályait magában foglaló „közösségi alapelvek” ellen sem vétettek.⁷ Egyetlen bűnük az volt, hogy túlságosan sikeres jobboldali-konzervatív véleményvezérek voltak. **A Facebook politikai stratégia szempontjából magára nézve helyesen lépett: nem milliókat tiltottak le, hanem csak azokat, akik „hálózati” csomópontok, és akik jobboldali véleményközösségeket tartanak fenn.**

A Facebook vezetői így egy nyilvánvaló politikai akciót hajtottak végre, hiszen a jobboldali véleményvezérek jelenléte platformjaikon mindkét fél számára gyümölcsöző, pontosabban jövedelmező volt. És bár a Facebook elsődleges szempontja mindig a profit, látható, hogy a profitérdeket szükség esetén felülírja a progresszív ortodoxia politikai direktívája. És bár korábban csak elmélkedtek azon baloldali oldalak és maguk a techcégek vezetői is, hogy vajon érdemes-e az amerikai

⁵ Ezek a tiltások nem minden, de a legtöbb esetben együtt járnak más platformokról történő kitiltásokkal - azaz, a Facebook mellett a YouTube, a Twitter, az Amazon, a PayPal stb. is tiltani szokta a „nem kívánatos” egyéneket, mint arra előző tanulmányunkban felhívtuk a figyelmet.

⁶ <https://www.breitbart.com/tech/2019/05/02/facebook-blacklists-prominent-conservatives-including-paul-joseph-watson-laura-loomer/>

⁷ A „community standards”-t tényleges érvényesülésük miatt érdemes volna átkeresztelni „communist standards”-re.

elnököt cenzúrázni, azóta ez is megtörtént. Trump nemrég megosztotta Michelle Malkin amerikai konzervatív kommentátor *cenzuráról szóló* videóját a Twitteren,⁸ amit aztán a Twitter cenzúrázott az elnök oldaláról.⁹ A helyzet abszurd, kissé hasonlít a „megöntözött öntöző” esetére. A keserű iróniaérzetet pedig tovább növeli, hogy az erről szóló hírre hiába keresünk a Google-ön, az nem található.

Továbbra is érvényes tehát a politikai cenzúra a Facebooknál és a Twitternél, ahogy a keresőmotor manipulációja is a Google-nél.

Laura Loomer, újságíró és aktivista rágalmozásért beperelte a Facebookot, mivel a Facebook a „Veszélyes egyének és szervezetek” elleni intézkedéscsomag részeként törölte fiókját (Loomer vétke az volt, hogy – zsidó újságíró lévén – Ilhan Omart antiszemitának nevezte). Loomerrel szemben a Facebook úgy érvelt, hogy mint kiadó (!), nem köteles mindenki üzenetét közzétenni – azaz, kiadóként bárkit cenzúrázhatnak, Loomer és a többiek kitiltása „szerkesztői döntés” volt. Ez már csak azért is visszás, mert egy évvel korábban még amellet érveltek, hogy a Facebook nem kiadó, azaz nem hagyományos tartalomszolgáltató, hanem technológiai cég és „semleges platform”, amely ilyenformán nem felelős a felületén megjelenő véleményekért.¹⁰

Nyilvánvaló, hogy a Facebook ezzel a csiki-csukival szeretne mentesülni annak a következményeitől, melyek egy hagyományos tartalomszolgáltatót sújtanak az ott megjelent tartalmakért, ám fenntartaná a jogot, hogy mégis hagyományos tartalomszolgáltatóként azt cenzúrázzon, akit csak akar. Amennyiben a Facebook kiadóként tekint magára, és így „szerkesztői döntéseket” hoz, úgy *nem* vonatkozik rá a Communications Decency Act 230. szakasza, amelynek most védelmét élvez, és ugyanúgy perbe fogható a felületén megjelenő valamennyi

⁸ <https://t.me/MichelleMalkin/1907>

⁹ <https://theredelegants.com/twitter-censors-donald-trump-tweet-calling-out-censorship-its-time-to-address-censorship-of-conservatives-on-social-media/>

¹⁰ <https://www.dailymail.co.uk/news/article-7487307/Facebook-refers-publisher-says-censor-wants.html>

véleményért, mint bármely másik tartalomszolgáltató. Donald Trump elnök nemrég kilátásba is helyezte, hogy a cenzúrázó közösségi médiumokat kivonják a CDA 230-as mentesítő szakaszának hatálya alól, az igazságügyi minisztérium már dolgozik a javaslaton.¹¹

A Facebook jogi megfoghatóságának nehézsége éppen abban áll, hogy funkcióinak sokfélesége okán, a tevékenységeit alapul véve nehezen besorolható, kategorizálható vállalat, ezért a szabályozása is nehezebb. **A Facebook egyes tevékenységeire bármilyen szabályozás jelenleg csak külön-külön irányulhat, mivel a jelenlegi jogszabályok nem alkalmasak arra, hogy működését egyben szabályozzák.**

A törvényhozók Washingtonban arra kapacitálták Mark Zuckerberget, hogy darabolja fel a cégét, és adja el az Instagramot és a WhatsAppot, mivel túl nagy hatalom összpontosul a kezében. Zuckerberg elutasította a külső beavatkozást, és ígéretet tett arra, hogy létrehozza saját trösztellenes és felügyeleti szerveit. E lépések közé tartozik az új legutóbbi *cenzúrabíróság* létrehozása is.

A progresszív politikai ortodoxiával szembenálló vélemények tiltása nem szűnt meg itthon sem, ám az egy-egy felület tiltása, fenyegetése mellett a techcégek itthon is mertek nagyobbat lépni. **2020 elején kétszer is törölte indoklás nélkül a Pesti Srácok YouTube-csatornáját a Google,¹² ami miatt a szerkesztőség tüntetést is szervezett több ezer ember részvételével.¹³ A 2019-es önkormányzati választáson a Facebook napokig nem engedett fizetett hirdetések sem elindítani a jobboldali felületek számára, miközben tele volt a felület a baloldal üzeneteivel.¹⁴**

¹¹ <https://www.whitehouse.gov/presidential-actions/executive-order-preventing-online-censorship/>

¹² <https://pestisracok.hu/hibatlan-erveles-indoklas-nelkul-letiltotta-a-pestisracok-ujbol-indulo-youtube-csatornajat-a-google/>

¹³ <https://pestisracok.hu/tuntetes-a-google-cenzura-ellen-itt-vannak-a-beszedekek-ps-video/>

¹⁴ <https://magyarnemzet.hu/belfold/cenzurabirosag-soros-koponyegebol-bujt-ki-a-magyar-tag-is-8124383/>

3. Álmodj egy univerzumot magadnak

A techóriások igyekeznek felzabálni a körülöttük lévő világot. A Facebook és a Google, amelyek a digitális hirdetési piacot uralják¹⁵, láthatóan minden, később akár konkurensükké váló vállalkozást felvásárolnak – talán ezért is akarták a washingtoni törvényhozók arra kapacitálni Zuckerberget hogy a bekebelezett vállalkozásoktól váljon meg. Láthatóan Zuckerberg szándéka azonban épp ennek ellenkezője: még többet akar.

Nemrég azzal próbálkozott, hogy létrehozza a Facebook saját kriptovalutáját, a *Librát*, ezt azonban egyelőre elhalasztotta a Kongresszus nyomására.¹⁶ **A saját kriptovalutának nagyjából ugyanaz az a fals ígérete, mint ami magának a közösségi médiának volt annak idején: eljut a legkisebbekhez, legszegényebbekhez is, demokratizálja a világot, létrehozza az univerzális egyenlőség utópiáját.** A törvényhozók talán épp a közösségi médiával kapcsolatos be nem váltott ígéret miatt már szkeptikusabbak az ilyen nagy és szép álmokkal szemben.

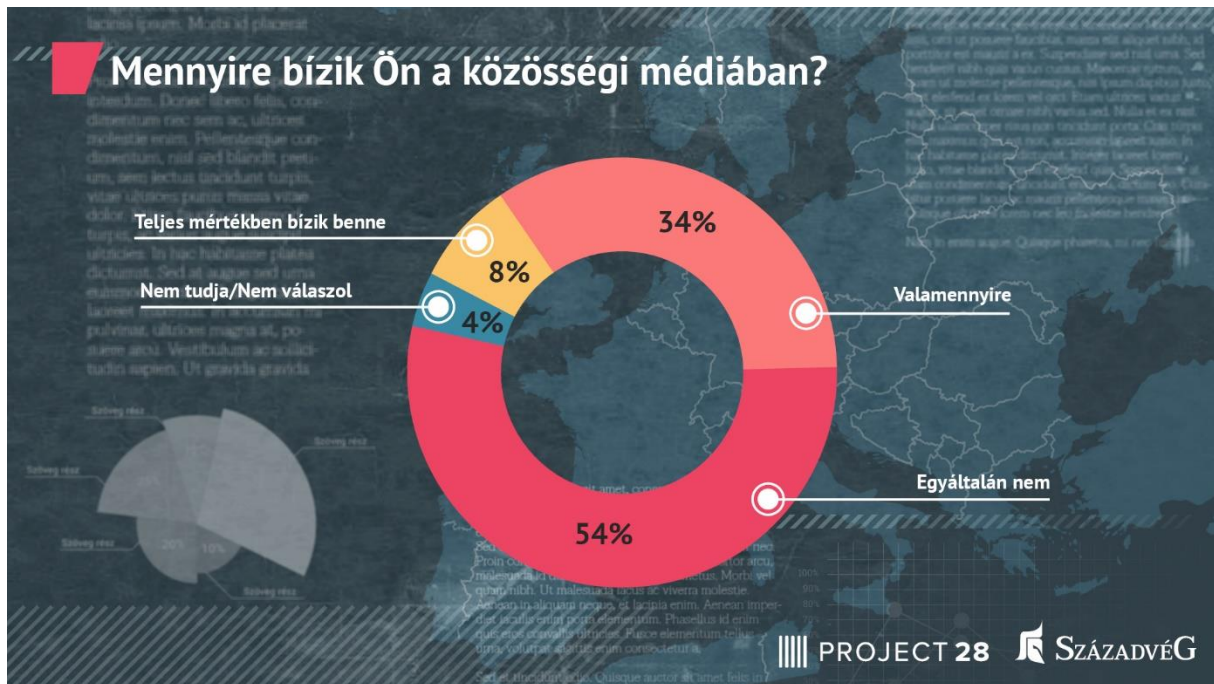
A Zuckerberg-galaxis ezért egyelőre másik irányba növeszti a csápjait: a Facebook létrehozott egy saját „legfelsőbb bíróságot”, ahová a cenzúra miatti panaszok érkehetnek. Az ígéret szerint a testület teljesen függetlenül működik a Facebooktól, viszont ítéletei a Facebookra nézve is kötelezőek lesznek. A testület finanszírozását – ami 130 millió dollárt igényel – a Facebook vállalta.

A Facebook problémaazonosítása ugyan akár helyesnek is mondható, hiszen a felügyelet kérdése valóban egy visszatérő probléma. A Századvég Alapítvány *Project28* nevű, az Európai Unió – akkor még – 28 országában, országonként 1 000, tehát összesen 28 000 fő megkérdezésével végzett közvélemény-kutatása 2019-ben más, fontos társadalmi kérdések mellett vizsgálta a Facebook lakossági megítélését is.¹⁷

¹⁵ <https://www.statista.com/statistics/205352/digital-advertising-revenue-of-leading-online-companies/>

¹⁶ <https://www.theguardian.com/technology/2019/oct/22/libra-facebook-zuckerberg-delay-congress>

¹⁷ <https://project28.eu/hu/globalizacio-gender-pc-2019/>



Arra a kérdésre, hogy „Mennyire bízik Ön a közösségi médiában?” a válaszadók 54, illetve 34 százaléka válaszolta azt, hogy egyáltalán nem, vagy valamennyire bízik meg a platformban, és csupán 8 százalékuk nyilatkozott úgy, hogy teljesen megbízik a közösségi médiában. Tehát a kutatás alapján is igazoltnak tekinthető, hogy létezik a társadalomban egy bizalmi deficit a közösségi médiát – és így a Facebook-ot – illetően, amelyet a cégvezető is érzékelt. E probléma megoldására javasolta Zcukerberg a függetlennek nevezett, de általa finanszírozott felügyeleti bizottság létrehozását. Ugyanakkor az valóban lehetett érdeke a vállalatnak, hogy valamilyen megoldásnak tűnő intézkedést fel tudjon mutatni, mert az segíthet számára javítani a bizalmi indexén, amely kulcsfontosságú egy olyan cég számára, amely üzleti modellje éppen arra épül, hogy minél többen használják, és a használók minél több adatot osszanak meg a céggel, és azon keresztül a többi felhasználóval.

Itt azonban a történet háttérének egy másik szálát is érdemes említeni. Talán nem ismeretlen az a csörte, ami az utóbbi években Soros György és Mark Zuckerberg között zajlott. Soros több ízben követelte, hogy Zuckerberget és Sheryl Sandberget

mozdítsák el a Facebook éléről.¹⁸ A spekuláns szerint ugyanis a Facebook vezetése és Trump között van egy hallgatólagos „informális kölcsönös segítségnyújtásra“ vonatkozó megállapodás, azaz, a Facebook segít Trumpnak, mert az jó az üzletnek. A felvetés meglehetősen abszurd, ám ahhoz elég volt, hogy a spekuláns beprotezsálja sajátjait a legújabb cenzúrabírószágba. A moderálást már korábban kiszervezték a baloldali Arvatonak (az RTL Klubot is tulajdonló Bertelsmann leányvállalata), most azonban a cenzúra joga is Soros csapatának kezébe került. **Már a „független tényellenőrök“ is egy orwelli Minigast (igazság-minisztériumot) hoztak létre, ám most már a szólásszabadság határait is Soros radikális baloldali janicsárjai fogják kijelölni a Facebook saját cenzúrabírószágán.**

A konzervatív *Media Research Center* vezetésével hatvan szervezet és kiadó adott ki tiltakozó nyilatkozatot, amelyben úgy fogalmaznak, „korábban figyelmeztettünk, hogy a felügyelet túl nemzetközi lesz, és nem lesz képes, illetve nem lesz kész arra, hogy az Egyesült Államok első alkotmánykiegészítésében szereplő, a szólásszabadsággal kapcsolatos eszméket felvállalja. Ehhez képest felkaroltak egy nemzetközi konstrukciót, amellyel kiszolgálják a szélsőbaloldalt, és amely valószínű, hogy még rosszabbá teszi a Facebook egyébként is megszorító jellegű tartalompolitikáját.” Levelükben azt is világossá tették, hogy „sajnos Sorosnak nagyobb befolyása van a tagokra, mint a teljes amerikai jobboldalnak, akiket csak egy tradicionális konzervatív és egy libertariánus képvisel”.¹⁹ Az az egy szem republikánus természetesen domesztikált konzervatív, a liberálisok kedvence, és Trump-ellenes.²⁰ A Facebook új testületét Jeffrey Wernick, a *Parler* alapítója a

¹⁸ <https://www.businessinsider.com/billionaire-george-soros-mark-zuckerberg-sheryl-sandbergs-removed-from-facebook-2020-2>

¹⁹ <https://magyarnemzet.hu/belfold/soros-egy-megkerulo-csellel-ratenyerelt-a-facebookra-8109299/>

²⁰ <https://magyarnemzet.hu/belfold/soros-parti-igazgatok-a-facebook-cenzurabirosagaban-8114477/>

„technofasizmus“ egyik formájának nevezte, és szerinte „szégyellheti magát mindenki“, aki ebben részt vesz.²¹

Márpedig bármiféle „sokszínűség“ épp annyira érvényesül ebben a testületben, mint egy M&M’s csomag beltartalmában: látunk mindenféle színt, de az íz ugyanaz. A „sokszínűség“ csakis származásra vonatkozik, politikai sokszínűsége aligha – ahogy annak idején a techcenzúra Kasszandrája, James Damore felhívta rá a figyelmet tanulmányában,²² amiért természetesen kirúgták a Google-től.²³

Az egy szem republikánus tagon kívül kizárólag vad emberjogi fundamentalistákat, radikális baloldaliakat találunk a testületben (és egy korábbi dán szociáldemokrata miniszterelnököt, valamint a *the Guardian* volt főszerkesztőjét, nyilvánvalóan az elfogulatlanság jegyében). Sokuknak régóta fennálló munkakapcsolatuk van Soros György szervezeteivel.²⁴ A testületről való tudásunkat színesíti, hogy olyanok is tagjai, mint Jamal Greene, aki Kamala Harris demokrata szenátor tanácsadójaként dolgozott az emlékezetes Kavanaugh-meghallgatás idején.²⁵ A testület tagja Pamela Karlan is, aki a Trump elleni - csúfosan megbukott - alkotmányos vádeljárás során az elnök tizennégy éves fiának nevével élcelődött.²⁶ **És akad olyan tag is, aki**

²¹https://mandiner.hu/cikk/20200510_jeffrey_wernick_a_technofasizmus_egyik_formajakent_irta_le_a_facebook_uj_felugyeleti_testuletet

²²https://www.ferfihang.hu/wp-content/uploads/2018/05/Google_s-Ideological-Echo-Chamber-HUN.pdf

²³ Damore visszalépett a pertől, a megállapodás részleteiről semmit sem árultak el.
<https://www.dailywire.com/news/fired-google-engineer-james-damore-dropped-his-lawsuit-against-company>. Feltételezhető, hogy hasonló „megállapodás“ született, mint Zuckerberg és az őt beperlők között (akiktől ellopta a Facebook ötletét és akiket időközben átvert), lásd a *Social Network - A közösségi háló* c. filmet.

²⁴<https://magyarnemzet.hu/belfold/soros-elitcsapata-nagy-tuzereju-fegyverhez-jutott-8119883/>

²⁵ Emlékezetes, hogy Brett Kavanaugh elképesztő nyomás alá helyezte a teljes amerikai baloldal azzal a – mint bebizonyosodott, teljesen hazug – váddal, hogy egyetemi évei alatt zaklatott egy nőt. A baloldali képviselők a mainstream médiával karöltve mindent bevetettek, hogy a teljesen alaptalan „metoo“-váddal elkaszálják Kavanaugh kinevezését.

²⁶<https://nypost.com/2020/05/07/facebook-board-member-pamela-karlan-joked-about-barron-trump-at-impeachment/>

nem csak Nobel-békedíjjal és emberjogi fundamentalizmussal büszkélkedhet, de azzal is, hogy támogatója a Muszlim Testvériségnek.²⁷ A Magyar Nemzet cikksorozata nyomán nyugodtan nevezhetjük a Facebook cenzúrabírószámát Soros elit-alakulatának: minden tag alkalmazottja vagy társutasa volt a Soros-hálózatnak.

Ez igaz a testület egyetlen magyar tagjára, Sajó Andrásra is, aki a rendszerváltás előtt lelkes KISZ-tag volt, utána pedig a Soros-hálózatban helyezkedett el.²⁸ Sajó a CEU alapító dékánja és Göncz Árpád tanácsadója volt, többször alkalmazta a Világbank, a Magyar Helsinki Bizottság tanácsadója volt 1999 és 2006 között, de a Medgyessy-kormány nemzeti jelképekkel foglalkozó kormánybizottságának is tagja volt. Talán nem meglepő, hogy a Soros-hálózat aktív tagjaként elkötelezett bevándorláspárti. 2008 és 2017 között az Emberi Jogok Európai Bíróságán dolgozott. Itt 2008-ban Vajnai Attila javára döntött Magyarországgal szemben a vörös csillag viselése kapcsán. Mielőtt távozott volna, az EJEK két bangladesi bevándorló javára döntött Magyarországgal szemben.

Talán reménykeltőnek tűnhet, hogy a magyar tag azt ígéri, a szólásszabadság érdekében fog tevékenykedni a testületben, ám az ördög a részletekben rejlik. Mint mondja, *indokolt* esetben védi csak meg a szólásszabadságot, valamint a Facebook „irányelvein” a testület nem tud változtatni. Panaszt először a Facebooknak kell tenni, és csak ezt követően lehet a testülethez fordulni. Fontos információ továbbá, hogy „törölt fiókkal nincs lehetőség panasz benyújtására, a fellebbezés joga pedig nem ruházható át más ismerősökre, családtagra”.²⁹ És mivel a progresszív politikai ortodoxia szempontjából „veszélyes” véleményeket megfogalmazókat eddig is

²⁷ <https://www.ipost.com/international/facebook-content-oversight-member-reportedly-linked-to-muslim-brotherhood-627597>

²⁸ https://magyarnemzet.hu/belfold/cenzurabiroseg-soros-koponyegebol-bujt-ki-a-magyar-tag-is-8124383/?fbclid=IwAR2dYYPUR_Yj7CN5UCCMiDMv-5ku_v9ytiYGK-tUtVZE4x0-rmFor4igWkw

²⁹ <https://24.hu/tech/2020/05/15/sajo-andras-facebook-ellenorzo-bizottsag-oversight-board-interiu-kozossegi-media/?fbclid=IwAR32dan1BShx2btf6OI99sFlsqvjLzTiMMNyCqf9FDsJrRGZwa7cEMf6kPU>

különösebb skrupulus és indoklás nélkül töröltek, nem nehéz kitalálni, mennyire papucs orrán pamutbojt a legújabb „legfelsőbb bíróság”.

A cenzúrabíróság létrehozása semmi másról nem szól, mint a felelősség kiszervezéséről a Facebook vezetői részéről. Innentől a cenzúra vádja a „legfelsőbb bíróságot” fogja sújtani, Zuckerbergék gond nélkül mutogathatnak rájuk. Ám a testület maga sem áldozat: jól láthatóan egy felkészült Soros-féle „elit-alakulat”, amely politikai főpróbáját az idejéi amerikai elnökválasztáson fogja tartani. Mivel a Facebook cenzúrájának birtoklása óriási hatalom, Soros minden bizonnyal ezt is felhasználja, hogy megakadályozza Donald Trump újraválasztását.

A nagyszabású főpróbán túl a választásokba történő ilyen jellegű beavatkozás nem fog komolyabb erőfeszítéseket kívánni. Érdeemes arra is felhívni a figyelmet, hogy a saját valuta és saját igazságszolgáltató testület létrehozásával, vagy korábban közérdek önálló meghatározásával³⁰ **a Facebook ténylegesen elindult azon az úton, hogy saját univerzumot, vagy saját „globális államot” hozzon létre.** Egy olyan cégről van szó, amit eddig se tudtak a választott vezetők által hozott törvények keretei közé szorítani, ám ha ezek létrejönnek, még kevesebb esély lesz érvényesíteni a nemzetállami szuverenitást – és messze nem csak választási eredmények dőlhetnek el a nagy techcégek tevékenységén. **A Facebook egy politikai aktor, amely helyet követel magának az asztalnál. Vannak saját polgárai, saját bírósága, folyamatban van saját pénzének létrehozása, és már most jobban képes megvédeni saját digitális határait, mind a valódi államok fizikai határait. A Facebook önmaga digitális felségterületén megvalósítja a totális hatalmat, ahol egy kézben összpontosul a szabályalkotás, a végrehajtás és a bíraskodás is.**

³⁰ <https://www.facebook.com/communitystandards/>

4. Digitális diktatúra: a kínai modell

Politikai nézetrendszerrel függetlenül nyugaton sokakat elborzaszt a kínai társadalmi kreditrendszer. Az utóbbi években Kína számos helyen tesztelte ezt a rendszert, szándékuk szerint az idei évben kötelezővé teszik és bevezetik az egész országban.

A társadalmi kreditrendszer az állampolgárok *minden percét* figyelni fogja 200 millió roppantul kifinomult kamerán keresztül.³¹ Nem csak azok számíthatnak büntetésre, akik a hatalomnak nem megfelelő véleményt fogalmazznak meg: **a kínai társadalmi kreditrendszer a totális „viselkedés-tervezés” kísérlete – azaz, az orwelli világot egyesíti a Gépnarancs és a Pusztító című film világával.** A „helyes” viselkedést plusz pontokkal jutalmazza, a „helytelen” viselkedést levonással bünteti. Aki sok jutalompontot kap, az jobb oktatásban, egészségügyi ellátásban részesül, külföldi utazásokban reménykedhet, aki viszont „helytelenül” cselekszik, az nem vehet repülőjegyet, de még a vonatra sem ülhet föl. Ráadásul a kreditrendszer az egész családot érinti: azok gyerekei számíthatnak jobb iskolákra, akiknek magas a pontszáma. A nagy kavarodást az fogja okozni, hogy a rendszer cégekre is érvényes, ezért a Kínában működő külföldi cégeknek is fel kell készülniük arra, hogy alkalmazkodjanak a rendszerhez.³²

De nem mindenkit borzaszt el, legalábbis Kínában, a digitális diktatúra – van, akinek tetszik,³³ hiszen nem csak veszíteni, nyerni is lehet rajta. Mint minden büntető-jutalmazó rendszer, a kínai társadalmi kreditrendszer is épít az alapvető emberi motivációkra. **Ebben az esetben nem csak a jobb életkörülmények kiharcolása játszik ebben szerepet, de az**

³¹ <https://magyarnemzet.hu/lugas-rovat/porazon-5669510/> A kamerák arcvonások alapján is képesek azonosítani valakit.

³² <https://www.vg.hu/gazdasag/gazdasagi-hirek/az-europai-vallalatokra-is-hatassal-lehet-a-kina-i-tarsadalmi-kreditrendszer-1713415/>;

https://hvg.hu/tudomany/20190929_kina_kreditrendszer_kreditpont_vallalkozasok

³³https://hvg.hu/tudomany/20180919_kina_tarsadalmi_kreditrendszer_hogyan_mukodik_pontszam_megfigyeles_digitalis_diktatura

elismerés iránti igény és az egymás közötti emberi versengés igénye is. A kreditrendszer esetében a totalitárius hatalom a saját javára tudja fordítani ezeket a motivációkat, hiszen a versengő és elismerésért harcoló egyének azért fognak küzdeni, hogy – a hatalom céljainak megfelelően – minél inkább „rendszerkonform” polgárok legyenek. A „rendszerkonform” polgárok kedvezményekben, kiváltságokban, előnyökben, „VIP”-ellátásban részesülhetnek.

Ez a modell természetesen más úton és módszerekkel nyugaton is bevezethető. A jutalmazó-büntető kettősből a büntetőt a nyugati techcégek már be is vezették, hiszen platformjuktól és sok esetben megélhetési forrásuktól is megfosztották azokat, akik nem megfelelő véleményeket fogalmaznak meg.³⁴ A „hálózati csomópontokat” kiiktatták, így felületüktől és forrásaiktól is megfosztották a politikailag korrekt társadalmi kreditrendszer működtetői a „helytelenül” viselkedőket – és hasonlóképpen nagyobb felülettel és több pénzügyi lehetőséggel láthatják el azokat, akik „helyesen” viselkednek, illetve „helyes” véleményt fogalmaznak meg.

Mi történik például akkor, ha a nagy kártyacégek veszik fontolóra azt, hogy a „helytelen véleményt” megfogalmazóknak nem nyújtanak szolgáltatást? És mivel ma a nyugati világban minden tranzakciónk digitális, köztük a pénzügyiek is (leggyakrabban kötelezően), ezért a nagyvállalatok ugyanúgy földönfutóvá tehetnek bárkit. Hiába van nyugaton „szabad választás”, ha nincs konkurencia, illetve ha a konkurencia ugyanazt a politikai irányvonalat követi és ugyanúgy megtagadja a szolgáltatását a „helytelen” véleményeket megfogalmazókkal szemben. **A kínai modell gyakorlatilag nyugaton is létezik, csak**

³⁴ Lásd a *Századvég Alapítvány* korábbi tanulmányát. Az ún. „crowdfunding” oldalak elvágják a „veszélyes egyének” útját saját forrásaikhoz.

<https://szazadveg.hu/uploads/media/5ca4b75e79eda/tanulmany-a-szazadveg-javaslatai-a-facebook-cenzura-ellen-2019403.pdf>. Mivel a kortárs újságírók számára már a közösségi média jelenti a „természetes közeget”, ezért a letiltott egyének egész karrierjüket a közösségi médiához kötötték. Ez volt életük legnagyobb baklövése.

„darabokban”, azaz nincs egyetlen nagy, gigastruktúrába szervezve.³⁵ És ezért – egyelőre – hatékonysága is kisebb és nem képes olyan mértékű ellenőrzésre, mint a kínai.

A kísértés nagy és szinte biztosra vehető, hogy nyugati vállalkozások is élénken figyelik a kínai rendszert, hiszen annak alapelve a *hatékonyság* – hogy ezt a politikai megbízhatóság vagy a nagyobb jövedelmezőség szolgálatába állítják-e, az lényegében másodlagos. És ne feledkezzünk meg arról, hogy a techóriásoknál már igazoltan szerepet játszik mindkét szempont.

Kínában az állam alkalmazza a jutalmazás-büntetés rendszerét, ám nem kizárható az eddig történetek alapján, hogy nyugaton ezt a rendszert hatékonyan tudják alkalmazni a mammutvállalatok. Bizonyos területeken már most sokkal jobban befolyásolja az életünket néhány nagy cég tevékenysége, mint az államok. És ezek a cégek jól láthatóan arra törekszenek, hogy ne maradjon konkurensük, ezért egyeduralkodóvá válhatnak egy-egy piacon. Gondoljunk bele abba, hogy ha „csak” a Facebook, a Google és az Amazon vezetnék be ezt a szisztémát, milyen lehetőségei maradnának az egyszerű felhasználónak arra, hogy ne alkalmazkodjon? A konkurensok nem is láthatóak.

A nyugati ember mindennapjait sokkal jobban meghatározzák a mindent behálózó nagyvállalatok, mint az államok. **Azoknak volt igazuk, akik szerint a „big business” legalább annyi gyanakvásra ad indokot, mint a „big government”: bármelyik képes totális hatalomra törni. A digitális diktatúra ugyanúgy megvalósítható nyugaton, mint Kínában. A totalitarizmushoz vezet „kollektivista” és „individualista” út is.** Nagyon úgy tűnik, hogy a techóriások igyekeznek utolérni a kínai modellt és megvalósítani annak nyugati, „individualista” formáját.

Az a tény, hogy a nagy techcégek potens szereplőként léphetnek fel a választott vezetőkkel, köztük az amerikai elnökkel szemben, biztos jele annak, hogy hatalmuk

³⁵ <https://figyelo.hu/matrix/digitalis-diktatura-epul-ki-kinaban-9084/>

túl nagyra nőtt. A totalitárius kísérletek letörésére akkor is szükség van, ha azt nem egy központi hatalom, hanem magáncégek akarják megvalósítani.

5. Techóriások az alkotmányosság tükrében

Az elmúlt években megfigyelhető jelenség, hogy egyes techcégek korábban elképzelhetetlen mértékű növekedésen mentek keresztül, amely számos nem várt, illetve etikailag vagy jogilag megkérdőjelezhető következménnyel járt. Tekintettel arra, hogy az említett nagyvállalatok egyre nagyobb rálátást (és ezáltal egyre jelentősebb befolyást) nyernek a felhasználók magánszférájára, célszerű mélyebben megvizsgálni e cégek adatkezelési gyakorlatát, különösen bizonyos alkotmányos értékekhez, alapjogokhoz való összhangjuk vonatkozásában.

A felvetett kérdés létjogosultságát az adja, hogy egyes nemzetközi tech vállalatok (leginkább a Facebook és a Google) az általuk kínált szolgáltatásokkal az élet olyan területeire nyomultak be, amelyek a korábbi évtizedekben az államok vagy az egyének (és nem a vállalatok) kizárólagos kontrollja alatt álltak. Újkeletű jelenség, hogy az üzleti megfontolások érvényesítése mellett e szereplők részéről megjelenően van egyfajta struktúraépítési igény, melynek keretében – sajátos formában ugyan – de bizonyos állami funkciók „privatizálására” irányuló tevékenységet folytatnak (példát jelent a Facebook saját valutájának ötlete, vagy napjainkban a platform „legfelsőbb bíróságának” felállítása, amely az igazságszolgáltatási funkció háziasított verzióját jelenti). **Ezen felül külön problémát jelent, hogy a szóban forgó közösségi hálózatok legtöbb funkciójának használata ugyan „ingyenes”, a valóságban viszont a hétköznapi emberek az adataikkal, felhasználói szokásaikkal fizetnek az igénybe vett szolgáltatásokért, amely bizonyos kérdések újragondolását, sőt akár speciális szabályozás szükségességének az igényét is felveti.**

E tech vállalatok működésének hasonlóságát az államok által betöltött szerephez az is igazolja, hogy hasonló – például adatvédelmi – aggályok merülhetnek fel a tevékenységükkel kapcsolatban, mint a közigazgatási szervek esetében.

Konkrét példával megvilágítva a kérdést: a magyar Alkotmánybíróság egy 1995-ben hozott határozatában megsemmisítette azokat a jogszabályi rendelkezéseket, amelyek lehetővé tették volna Magyarországon különböző állami nyilvántartások

összekapcsolását.³⁶ A szóban forgó törvény engedélyezte volna – többek között – az adóigazgatás, a TB-szervek, az ingatlan-nyilvántartás, illetve a honvédelmi és rendészeti szervek adatbázisainak az összekapcsolását.³⁷ A testület a hatályba lépésük napjával megsemmisítette ezeket a rendelkezéseket, mondván, hogy az államigazgatás így információs túlhatalomra tenne szert, amivel visszaélhet. Külön ki kell emelni az említett AB-határozat indokolásának az alábbi részét:

„A vizsgált törvényi rendelkezés pedig e szerveknek egyaránt lehetővé teszi az adatok kölcsönös átvételét és az adatkezelések egymással történő összekapcsolását. Ezáltal az érintettekről kialakulhat a valóságnak csak részben megfelelő „személyiségprofil”, melynek alapján az adatfeldolgozó döntéseit meghozza, s amely az érintettet a megnövekedett hatalmú államigazgatással szemben kiszolgáltatottá teszi.”

Könnyen belátható, hogy a techóriások a felhasználóktól begyűjtött adatokból szintén egyfajta „személyiségprofil” hoznak létre, majd ennek minden torzulásának/torzításának megfelelően befolyásolhatják a felhasználókat, többek között abban a tekintetben, hogy azok milyen hirdetéseket, híreket láthatnak.

Természetesen az említett jelenség részben indokolható a felhasználási feltételek elfogadásával, amely jogi szempontból a személyek önrendelkezési szabadságra vezethető vissza. Azonban a jogrendszer számos esetben az egyén érdekeinek védelme érdekében korlátok közé szorítja az önrendelkezés jogát, például:

1. a polgári jog a fogyasztó és vállalkozás közötti szerződések esetén bizonyos (tiszteletlennek tekinthető) kikötéseket a törvény erejénél fogva semmisnek nyilvánít, függetlenül attól, hogy a fogyasztó egyébként elfogadná e feltételeket³⁸
2. az egészségügyi törvény ugyan lehetővé teszi a halálos betegnek az élet meghosszabbító kezelés visszautasítását (passzív eutanázia),³⁹ ugyanakkor

³⁶ [46/1995. \(VI. 30.\) AB határozat](#)

³⁷ [A gazdasági stabilizációt szolgáló egyes törvénymódosításokról szóló 1995. évi XLVIII. törvény 146. §, valamint 151-152. §](#)

³⁸ [A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény 6:103. § \(3\) bekezdés és 6:104. § \(1\) bekezdés](#)

³⁹ [Az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény 20. § \(3\) bekezdés](#)

bűncselekménynek minősül az életének aktív, tevőleges kioltása az orvos által (aktív eutanázia),⁴⁰ még hozzá abban az esetben is, ha a beteg ezt kifejezetten kéri.

Látható tehát, hogy a jogi szabályozás nem tekinti áttörhetetlen princípiumnak az önrendelkezés szabadságát: bizonyos esetekben a „gyengébb fél” védelme indokolhatja más szempontok előtérbe helyezését is.

Ennek tükrében számos kérdés megfogalmazható. Nem beszélhetünk-e a techcégek vonatkozásában megnövekedett (információs) hatalomról, amivel e vállalatok visszaélhetnek? Ha a magyar állam nem folytathatott „személyiségprofilozást”, akkor e „privilegiummal” vajon miért élhetnek a tech vállalatok? Vajon nem lenne-e indokolt a szóban forgó cégek által alkalmazott felhasználási feltételeket szigorúbb jogi kontroll alá vonni, valamint az önrendelkezési jogot ebben az esetben sem érinthetetlen alapelvként kezelni?

Az említett kérdések tisztázása a jövőre vár, ugyanakkor leszögezhető, hogy a Facebook és a hozzá hasonló cégóriások kontrollálatlan befolyása újabb és újabb problémák felmerüléséhez vezethet, amely magában foglalja a hétköznapi felhasználók kiszolgáltatottabbá válását is.

⁴⁰ [A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény 160. §](#)

6. Összegzés

Az a tény, hogy a nagy techcégek potens szereplőként léphetnek fel a választott vezetőkkel, köztük az amerikai elnökkel szemben, biztos jele annak, hogy hatalmuk túl nagyra nőtt. A totalitárius kísérletek letörésére akkor is szükség van, ha azt nem egy központi hatalom, hanem magáncégek akarják megvalósítani. A XXI. század új fejezetet nyitott, amelyben az államon belüli politikai viszonyok alakítására már nem csupán az egyes országokon belüli csoportok, más országok, vagy nemzetközi szervezetek törekednek, hanem olyan tech gigászok is, amelyek erőforrásai, lehetőségei és képességei egyes államokéval vetekednek, ellenőrizhetőségük viszont egyáltalán nem megoldott. A web 2.0 olyan fordulatot eredményezett a társadalmi diskurzus mechanizmusában, amelyre korábban ilyen rövid idő alatt ekkora mértékben nem volt példa. Szemben a korábbi forradalmakkal, a techcégek nem az erőszak vagy a gazdaság eszközt használják a hatalomért való küzdelem során, hanem a tömegek számára biztosított szolgáltatások révén szerzett, és minden korábbinál részletesebb felhasználói – tehát végső soron egyes emberi – adatrendszerrel. Az állam szuverenitásának megkérdőjelezése már nem az állam keretrendszerében zajlik, hanem egy új erőterben, ahol az állam korábban ismert és bevált eszközei már nem használhatók. Emellett pedig további nehézség az politika számára, hogy ezek a magáncégek felhasználók milliárdjai számára nyújtanak népszerű szolgáltatásokat világszerte, így a politika könnyen kerülhet akár abba a csapdahelyzetbe, hogy a techóriásokkal való vitájában látszólag a saját szavazóival találja szemben magát. A nemzetállamoknak szembe kell nézniük azzal a kihívással, hogy vagy átadják szuverenitásukat (ebben az esetben a szólásszabadság meghatározását) és nyilvánosságuk ellenőrzését globális techóriásoknak, vagy megvédik ezeket tőlük.